

Rehuvalvonnan raportti 2012

Evira/2119/0411/2013

Eviran raportti
Hyväksymispäivä 17.4.2013

Rehu- ja lannoitevalvontayksikkö

Hyväksyjä Sinikka Marmo

Esittelijä Tarja Root

Lisätietoja

Sisällysluettelo

1. ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA.....	4
3.1 <i>Todetut puutteet ja niiden yleisyys</i>	10
3.2 <i>Puutteiden analyysi</i>	16
4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE.....	18
5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	20
5.1 <i>Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen</i>	20
5.3 <i>Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet</i>	22
6 VALVONNAN RESURSSIT	23

1. ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Virallisen välvönnän näytteiden analyysien perusteella kiellettyjä rehueriä oli markkina-valvonnassa 17 kpl, tila-valvonnassa kolme kpl, kotimaisen valmistuksen välvönnassa viisi kpl ja tuonnin välvönnassa 10 kpl, mikä on samaa tasoa kuin edellisenä vuonna. Erät joko käsiteltiin, hävitettiin tai palautettiin, joten rehuketjuun ei päässyt saastuneita rehueriä. Rehunäytteiden virallisten välvöntatulosten perusteella arvioiden Suomessa valmistetut ja markkinoille saatetut rehut täyttävät edellisten vuosien tapaan pääosin rehulainsäädännössä rehujen turvallisuudelle ja laadulle asetetut vaatimukset eikä erityisiä ongelmia ole esiintynyt. Vähittäismyynnissä olevien tuontirehujen suurin ongelma ovat edelleen puutteelliset pakkausmerkinnät, kuten suomen- ja ruotsinkielisten pakkausmerkintöjen puuttuminen.

Rehualan toimijoihin kohdistuneiden tarkastusten mukaan toimijat noudattavat pääsääntöisesti hyvin rehulainsäädännön vaatimuksia. Myös laadunvarmistukseen liittyvän HACCP-järjestelmän käyttö on selvästi parantunut, vaikka sen tuntemuksessa ja käytössä onkin vielä parantamisen varaa erityisesti pienillä toimijoilla. Rehuperäisiä eläinten salmonellatartuntoja tai elintarvikkeiden saastumisia ei ole todettu. Lisäksi rehun valmistusprosessissa on kiinnitetty huomiota rehun lisäaineiden ja lääkeaineiden käsittelyyn ja käyttöön, koska niistä jää helposti jäämiä tuotantolinjoihin ja sitä kautta seuraaviin rehuihin (ns. carry-over). Vuonna 2012 tehtiin yksi rehualan toimijan rehuseosten valmistamiseen liittyvän rekisteröinnin keskeytys ja saatettiin vireille yksi rekisteröinnin peruuttaminen. Lisäksi tehtiin yksi Saksasta tuodun luomupellavan väliaikainen markkinointikielto, joka myöhemmin purettiin.

2. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Rehualan alkutuotannon toimijoiden välvöntä

Rehualan alkutuotannon toimijoiden välvöntä on samalla sekä substanssivälvöntää että EU:n yhteisen maatalouspolitiikan täydentäviin ehtoihin liittyvää välvöntää. Toimijoiden tarkastuksissa välvötään tiettyjen käsiteltyjen eläinvalkuaisien rehukäyttöä sekä rehujen varastointia, jäljitettävyyttä ja rehukirjanpitoa. Käsiteltyä eläinvalkuaisista sisältävää rehua (lähinnä kalajauhoa) tai täydennysrehua käyttävän alkutuotannon toimijan tulee olla joko Eviran hyväksymä tai rekisteröimä. Hyväksyntä edellyttää tarkastuskäyntiä tilalla. Myös eräiden maitotuotteiden käyttäminen eläinten ruokinnassa edellyttää tilalta rekisteröitymistä Eviraan. Vuonna 2012 rekisteröitiin yksi tila ja hyväksyttiin kolme tilaa käsitellyn eläinvalkuaisen käyttäjiksi. Maidon ja maitopohjaisten sivutuotteiden käyttäjiksi rekisteröitiin kolme tilaa. Rekisteröityjä rehualan alkutuotannon toimijoita on Eviran rekisterissä yhteensä noin 63 200.

Rehualan alkutuotannon toimijoita välvöttiin satunnaisotannon ja kohdennetun otannon perusteella. Valittaessa tiloja kohdennettuun otantaan huomioitiin muun muassa tilan sanktiointi aikaisemmin täydentävien ehtojen välvönnassa, tuotantomuoto (tilalla sekä märehitjiä että yksimahaisia eläimiä) ja tilan koko. Otantojen kautta saatiin 251 tilaa välvöttäväksi. ELY-keskusten tarkastajat välvöivät tilat Eviran laatiman suunnitelman ja ohjeistuksen mukaisesti.

Vuonna 2012 välvöttiin yhteensä 241 tilaa. Vuonna 2013 välvöttiin lisäksi viisi tilaa, joiden täydentävien ehtojen välvöntä oli aloitettu v. 2012 aikana (Taulukko 1). Kolmen tilan välvöntä siirtyy kokonaan vuoteen 2013. Kotieläintuotannon lopettamisen vuoksi kahta tilaa ei välvöttö. Välvötuista tiloista 4 %:lla ei ollut eläimiä, 71 %:lla oli märehitjiä, 11 %:lla sikoja, 4 %:lla siipikarjaa, 1 %:lla hevosia ja 9 % oli sekatiiloja. Tiloilta otettiin yhteensä 255 rehunäytettä, joista 53 oli tilaseoksia, 70 teollisia rehuseoksia, 84 viljoja tai valkuaisrehuja ja 38 nurmirehua. Rahtiseoksia oli yhdeksän ja kivennäis-

rehuseoksia yksi. Osalta tiloista tarkastaja oli harkintansa mukaan ottanut useamman kuin yhden rehunäytteen.

Taulukko 1. Valvottujen tilojen ja otettujen näytteiden määrä v. 2012.

Tavoite, tilat / näytteet	Toteutuma, tilat / näytteet	Toteutunut %, tilat / näytteet
251 / 251	246 / 255	98,0 / 101,6

Valvontasuunnitelman mukaisen rehualan alkutuotannon toimijoiden välvönnän lisäksi seitsemältä kotieläintilalta otettiin rehunäytteitä yhteensä 46 kpl tiloilla todetun salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi. Lisäksi yhdeltä tilalta otettiin rehunäyte ostoviljasta reklamaation takia.

Tuotevälvöntä

Rehujen tuotevälvönnässä näytteenoton suorittavat Eviran valtuuttamat tarkastajat ja ELY-keskusten tarkastajat. Näytteenottokäynnillä tarkastaja valitsee rehuerän näytteenoton kohteeksi. Rehuerä valitaan Eviran antaman näytteenottosuunnitelman ja ohjeistuksen mukaisesti satunnaisesti tai tarvittaessa kohdentaen huomioiden riskiperusteisuutta (esim. tiettyihin rehuihin liittyvät yleiset riskitekijät ja rekisteröitymättömät toimijat) ja kattavuutta (eri rehualan toimijat, eri rehutyyppit, eri eläinten rehut ja eläimen kasvuvaiheet). Evira päättää näytteestä tehtävät analyysit riskiperusteisesti huomioiden mm. välvöntakohteen välvöntahistorian ja ko. rehun todennäköisimmät riskitekijät. Pääpaino rehujen välvönnässä on haitallisten ja kiellettyjen aineiden seurannassa, mutta myös eläinten hyvinvoinnin ja kasvun kannalta tärkeiden ravitsemuksellisten aineiden analysoinnissa. Vuosittaista rehujen tuotevälvöntää ohjaa rehujen välvöntasuunnitelman lisäksi välvönnästä saatavat tulokset, reklamaatiot ja RASFF-järjestelmän kautta saadut tiedot akuuteista rehuihin liittyvistä vaaratekijöistä.

Evira laatii vuosittain kotimaisille rehujen valmistajille (välvöntakohteita) näytteenottosuunnitelmat, jotka perustuvat kohdekohtaiseen riskiluokitukseen. Välvöntakohteen riskitekijöitä ovat erilaisten rehutyyppien/rehujen valmistus: rehuaineet, kivennäisrehuaineet, täysrehut, täydennysrehut, rehulisäaineet (rekisteröinti/hyväksyntä), kokki-diostaattirehut (hyv.), lääkerehut (hyv.) ja esiseokset (hyv.). Riskiluokituksessa huomioidaan myös erityisen riskialttiiden rehujen, kalajauhon tai muiden eläimistä saatavien sivutuotteiden valmistus ja/tai käyttö välvöntakohteessa. Lisäksi riskiluokituksessa huomioidaan välvöntakohteen tuotantomäärä ja valmistettavien tuotteiden lukumäärä. Näytteenotto voidaan tarvittaessa vähentää tai tehostaa esim. jos kohteessa on todettu vakavia puutteita. Tuotannosta otettujen rehunäytteiden lisäksi suunnitelmaan kuuluu myös tuotantoympäristönäytteitä.

Markkinoille saatettujen rehujen laadunvälvöntää tehdään pääasiassa vähittäiskaupassa otettujen näytteiden analysoinnin sekä pakkausmerkintöjen ja mainönnan välvönnän avulla. Näytteitä otetaan myös toimijoiden tuotantotiloista ja varastoista. Välvöntä kohdistuu kaikkien eläinlajien rehuihin riskiperusteisesti.

Suurin osa Suomeen tuotavista kasviperäisistä rehuaineista kuuluu salmonellariskin perusteella erityisen riskialttiisiin rehuihin (MMMä 548/2012 liite 3). Näistä rehuista otettiin viralliset näytteet rehuerän saapuessa Suomeen. Edellä mainittuihin riskialttiisiin rehuihin kuuluvat myös luonnonlinnuille tarkoitettut auringonkukansiemenet ja pähkinät, joiden laatua (salmonella, hukkakaura, tuhohyönteiset) on välvönnästä pääasiassa asiakirjatarkastuksin. Jokaisesta maahantuodusta kalajauhoerästä otettiin viralliset näytteet kiellettyjen eläinproteiinien tutkimista varten.

Tiettyjen muiden kuin eläinperäisten rehujen ja elintarvikkeiden tuonnin tehostetusta virallisesta välvönnästä annetun asetuksen (EY) N:o 669/2009 mukaiset rehut sekä ns. EU:n suojapäätösten piiriin kuuluvat rehut olivat em. säädösten mukaisesti tehos-

tetun valvonnan kohteena. Kyseisten rehujen tuonti Suomeen oli vähäistä. Suomeen tuotiin yksi pähkinäerä Argentiinasta ja yksi rehuerä Japanista. Kyseisille erille tehtiin asiakirjatarkastus.

Rehujen muuntogeenisyyden (gm) valvonnassa otettiin 19 näytettä, joista 14 oli tuotantoeläinten täydennysrehuja (sis. kaksi hevosten rehua), kaksi lemmikkieläinten täysrehua, yksi siipikarjan täysrehu ja kaksi sikojen täysrehua. Valvonta painottui EU:ssa hyväksytyjen muuntogeenisten organismien sekä niistä valmistettujen rehujen merkintöihin ja jäljitettävyyteen. Näytteitä otettiin kotimaisesta valmistuksesta ja markkinavalvontana. Valituista näytteistä tutkittiin sekä EU:ssa hyväksytyjä että EU:ssa hyväksymättömiä muuntogeenisiä aineksia. Yhteensä tutkituista rehuista tehtiin 184 analyysiä. Näytteet otettiin sellaisista rehuista, joissa ei ollut merkintöjä muuntogeenisistä raaka-aineista. Valmistuksen valvonnan gm-rehunäytteet otettiin komission suosituksen 2004/787/EY mukaisesti.

Rehujen viranomaisvalvonnan näytteenottomäärät toteutuivat pääosin valvontasuunnitelman mukaisesti (taulukko 2). Yhteensä v. 2012 otettiin 8817 näytettä, mikä oli 99 % suunnitellusta näytteiden kokonaismäärästä.

Taulukko 2. Viranomaisvalvonnan näytteenoton (NO) näytemäärien (n) suunnitelma ja toteutuma v. 2012.

Valvontalinja	Suunniteltu näytemäärä (n)	Toteutunut näytemäärä (n)	Näytteenoton toteutuma (%)
Maahantuonti ¹⁾	≈ 1319	1319	100
Sisämarkkinakauppa ²⁾	≈ 5796	5796	100
Kotimainen valmistus			
Rehunäytteet	870	896	103
Tuotantoympäristönäytteet	159	144	91
Yhteensä ³⁾	1029	1040	101
Markkinavalvonta	520	388 ⁴⁾	75
Rehujen gm-valvonta ⁵⁾	19	19	100
Alkutuotannon valvonta ⁶⁾	251	255	102
Viranomaisnäytteet yhteensä	8934	8817	99

1) Määräytyy rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien mukaisesti (suunniteltu n ≈ toteutunut n)

2) Määräytyy rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien mukaisesti (suunniteltu n ≈ toteutunut n)

3) Näytteiden suunniteltuun kokonaismäärässä on mukana 159 tuotantoympäristönäytettä ja n. 100 tehostetun näytteenoton näytettä.

4) Valmistuneiden tulosten/todistusten lkm, markkinavalvontanäytteitä otettiin v. 2012 533 kpl.

5) Muuntogeenisyyden valvonnan osalta suunniteltu näytemäärä on suunniteltu määrä näytteitä enimmillään (suunniteltu n ≈ toteutunut n).

6) Suunniteltu valvottavien tilojen määrä oli v. 2012 251 tilaa ja toteutuma 241 tilaa. Osa loppuvuodesta 2012 otettujen näytteiden analyyseistä on valmistunut vuoden 2013 aikana. Toteutuneessa näytemäärässä on mukana viiden tilan näytteet, jotka oli otettu 2013 puolella. Tilojen täydentävien ehtojen valvonta oli aloitettu 2012 aikana

Rehujen viranomaisvalvonnan analyysien kokonaismäärä vastasi tehtyä suunnitelmaa. Rehujen virallisessa valvonnassa otetuista näytteistä tehtiin yhteensä noin 12419 eri analyysia, mikä oli 102 % suunnitellusta analyysien kokonaismäärästä (Taulukko 3).

Evira valvoo rehujen sisältämiä haitallisia ja kiellettyjä aineita maahantuonnin, sisämarkkinakaupan, valmistuksen, markkinoille saattamisen ja käytön yhteydessä. Valvonta perustuu erilaisiin rehuihin liittyviin mahdollisiin riskeihin sekä nopean hälytysjärjestelmän (RASFF) kautta saataviin tietoihin akuuteista vaaroista. Rehujen haital-

listen ja kiellettyjen aineiden valvonta toteutui suunnitellusti (Taulukko 3). Haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysien osuus toteutuneiden analyysien kokonaismäärästä oli 88 %.

Taulukko 3. Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden sekä muiden analyysien määrät v. 2012.

Analyyssi	Suunniteltu analyysien (näytteiden) lukumäärä yhteensä (Σa)	Toteutunut; rehuaineet (a)	Toteutunut; rehu-seokset (a)	Toteutunut; rehun lisäaineet, esiseokset (a)	Toteutunut analyysien lukumäärä yhteensä (Σa)	To- teu- tunut (%)
Salmonella ¹⁾	7823	7349	455	19	7823	100
Muut mikro-organismit ²⁾	200	82	34	-	116	58
Mikroskopointi/kalajauho		(77)	(166)		(243)	
Mikroskopointi/lihaluujuuho		(203)	(257)		(460)	
Mikroskopoinnit yhteensä ³⁾	600	280	423		703	117
Kasvipörsäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuholaiset ⁴⁾	n. 122 a (75)	95 a	27 a	-	122 a	100
Aflatoksiini B1, B2, G1, G2	100 a (25)	4 a	108 a	-	112 a	112
Muut hometoksiini ⁵⁾	220 a (20)	121 a	99 a	-	220 a	100
Kadmium	70	2	48	18	68	97
Lyijy	70	2	48	17	67	96
Elohopea	50	4	35	17	56	112
Arseeni	70	2	40	17	59	84
Melamiini	10	1	20	-	21	210
PCB-indikaattoriyhdisteet ⁶⁾	(5)	-	5	-	5	100
Dioksiiniyhdisteet ⁷⁾	(5)	-	5	-	5	100
Dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet ⁸⁾	(5)	-	5	-	5	100
Kasvinsuojeluaineet ⁹⁾	890 a (10)	89 a	883 a	-	972 a	109
Lasalosidi-Na ¹⁰⁾	35	-	43	-	43	123
Narasiini ¹⁰⁾	35	-	46	-	46	131
Monensiini-Na ¹⁰⁾	35	-	46	-	46	131
Salinomysiini-Na ¹⁰⁾	35	-	43	-	43	123
Maduramysiini-NH ₄ ¹⁰⁾	35	-	43	-	43	123
Semduramysiini ¹⁰⁾	35	-	43	-	43	123
Lääkerekut ja niiden carry over -seuranta ¹⁰⁾	5	-	8	-	8	160
	5	-	4	-	4	80
Olakvindoksi ¹⁰⁾	15	-	17	-	17	113
Karbadoksi ¹⁰⁾	15	-	17	-	17	113
Amprolium ¹⁰⁾	15	-	20	-	20	133
Dimetridatsoli ¹⁰⁾	15	-	20	-	20	133
Muuntogeenisyyden analysointi ¹¹⁾	n. 184 a (19)	-	184	-	184	100
Haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysit yhteensä	10704	8031	2769	88	10888	102
Muut rehujen analyysit: ravintoaineanalyysit ¹¹⁾ yhteensä	1531	201	1330	-	1531	100
Rehujen valvonta-analyysit yhteensä	12235	8232	4099	88	12419	102

Σa = rehujen analyysien lukumäärä yhteensä a = analyysien lukumäärä n = näytteiden lukumäärä

- 1) Analyysimäärä määräytyy pääosin rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien lukumäärän mukaisesti (suunniteltu a \approx toteutunut a). Vuodelle 2012 suunnitellussa salmonella-analyysien kokonaismäärässä on arvioitu toiminnanharjoittaja-asetuksen voimaantulon aikataulun mahdollisia vaikutuksia salmonella-analyysien kokonaismäärään.
- 2) Kohteena ovat pääosin muut kuin elintarviketuotantoeläinten rehut (rehut turkiseläimille ja lemmikkieläimille).
- 3) Kohteena ovat elintarviketuotantoeläinten rehuseokset (märehtijän ja ei-märehtijän rehut) sekä näiden rehujen valmistukseen käytettävät rehuaineet.

- 4) Suunnitelmassa on näytteiden lukumäärän arvio. Analyysit määritellään näytteille sekä pistokoeluonteisesti että epäilyn perusteella. Näytteiden yhteismäärä määräytyy vuotuisen tuonnin ja markkinavalvonnan valvontatilanteen mukaan. Samasta näytteistä voidaan tehdä useampi analyysiryhmään kuuluva analyysi. (suunniteltu a ≈ toteutunut a).
- 5) Tutkittavat hometoksiinit ovat DON, DAS, 3-AcDON, NIV, F-X, T-2-toksiini, HT-2 -toksiini, okratoksiini A, zearaleoni ja fumonisiinit (B1 ja B2).
- 6) Tutkittavat indikaattoriyhdisteet ovat PCB 28, PCB 52, PCB 101, PCB 138, PCB 153 ja PCB 180.
- 7) Dioksiinien (17 eri yhdistettä) tulokset lasketaan 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO(2005)-PCDD/F TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan.
- 8) Dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet (PCB 77, PCB 81, PCB 105, PCB 114, PCB 118, PCB 123, PCB 126, PCB 156, PCB 157, PCB 167, PCB 168 ja PCB 189) tulokset lasketaan 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO(2005)-Dioxinlike PCBs TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan.
- 9) Kasvinsuojeluaineet -määritysmenetelmä sisältää yhteensä 89 eri tutkittavaa yhdistettä.
- 10) Yhdisteitä tutkitaan valmiista rehuseoksista.
- 11) Suunnitelmassa analyysien / näytteiden määrä on arvio. Suunniteltu a ≈ toteutunut a.
- 12) Rehulle määritellään ravitsemukselliset analyysit silloin, kun valvonnassa tarkastetaan ravitsemuksellinen koostumusta suhteessa rehualan toimijan pakkausmerkinnöissä takaamiin arvoihin (suunniteltu ≈ toteutunut).

Rehuaineista tehtyjen salmonella-analyysien osuus kaikista tehdyistä salmonella-analyyseistä oli 93,9 % (v. 2011 90,8 %), mikä kuvastaa erityisesti tuontirehuaineista tehtyjen salmonella-analyysien suurta määrää. Suurin osa rehunäytteistä todetuista salmonelloista liittyi öljykasvien siemenistä saatavien kasviperäisten rehuaineiden tuontiin. Valmistuksen valvonnassa salmonella todettiin yhdessä rahtisekoittajan valmistamassa rehuerässä tilalle. Muista valmistuksen valvonnan rehunäytteistä ei todettu salmonellaa. Yhdestä joulukuussa 2012 otetusta rehutehtaan tuotantoympäristönäytteestä todettiin salmonellaa, mutta koska tapaus saatettiin loppuun seuraavan vuoden puolella, se raportoidaan v. 2013.

Rehutehtailta otetuista näytteistä kokkidiostaattien jäämiä todettiin kahdessa rehun valmistuserässä ja lääkerehun lääkeaineen jäämiä vastaavasti yhdessä rehun valmistuserässä. Yhdessä rehun valmistuserässä todettiin eläviä tuohyönteisiä. Mykotoksiinien seurannassa yhdessä tilalta otetusta viljaerästä todettiin okratoksiini A:ta yli komission suositusarvon.

Suomi teki yhteensä 10 (edellinen vuosi 14) rehuja koskevaa ilmoitusta EU:n RASFF-hälytysjärjestelmässä. Ilmoitukset käsittelivät pääasiassa tuontirehujen virallisessa valvonnassa todettuja salmonelloja. Lisäksi raportoitii koiranruokasäilykkeissä havaituista, jäämätason melamiinipitoisuuksista. Viime mainitut RASFF-ilmoitukset osaltaan vaikuttivat siihen, että EU-säädöstä täsmennettiin melamiinin suurimman sallitun pitoisuuden osalta.

Rehualan toimijoiden valvonta

Evira valvoo rehualan toimijoita tarkastuskäynnein riskinarviointiin perustuvan suunnitelman mukaisesti. Arvioinnissa on huomioitu tuotantomäärä, kalajauhon käyttö valmistuksessa, lääkerehujen valmistus, sivutuotehyväksyntä ja maitopohjaisten sivutuotteiden valmistus ja jakelu, rehuhygieniasetuksen mukainen hyväksyntä tai lisäaineita sisältävien täydennysrehujen valmistus, edellisestä tarkastuksesta kulunut aika sekä edellisessä tarkastuksessa todetut puutteet ja hyväksyntähakemukset. Kolme pienehköä toimijaa tarkastettiin edellisissä tarkastuksissa todettujen lukuisten puutteiden vuoksi, joista ei ollut toimitettu Eviralle pyydettyjä selvityksiä.

Rehuhygieniasetuksen mukaisia rehualan toimijoihin kohdistuvia tarkastuksia tehtiin yhteensä 81 (Taulukko 4). Tavoitteena oli 90 tarkastusta, joten toteutuma oli 90 %. Rehuseosten valmistajia tarkastettiin 24, joista kolme oli rahtisekoittajia ja kaksi rehuhygieniasetuksen mukaan hyväksytyjä maatiloja. Rehuaineiden valmistajia tarkastettiin 27, joista viisi oli maitoalan laitoksia. Molemmat elintarviketuotantoeläinten lääkerehuja valmistavat toimijat tarkastettiin vuonna 2012 ja lisäksi tarkastettiin yksi lääkerehujen jälleenmyyjän varasto. Venäjän vientiin hyväksytyistä elintarviketuotantoeläimille rehua valmistavista kolmestatoista laitoksesta tarkastettiin kaksitoista vientivaatimusten osalta. Taulukossa 4 lueteltujen hyväksytyjen maahantuojien ja

välittäjien lisäksi tarkastettiin kahdeksan muuta toimijaa, jotka harjoittavat tukkukauppaa, sisämarkkinatuontia tai maahantuontia (suunnitelman mukaan kuusi). Tarkastuksista 22 kohdistui aikaisemmin tarkastamattomiin toimijoihin. Valtuutettujen tarkastajien suorittamia tarkastuksia oli 24 kpl.

Luomurehutoimijoita kuului valvontajärjestelmään 40, mikä on seitsemän toimijaa enemmän kuin edellisenä vuonna. Uusia toimijoita liittyi valvontajärjestelmään yhdeksän. Valvontajärjestelmään kuuluvat toimijat valvottiin joko tuotantotarkastuksin tai uusien toimijoiden alkutarkastuksin. Ylimääräisiä tarkastuksia tehtiin kaksi.

Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien toimijoiden valvonta

Evira valvoo eläimistä saatavia sivutuotteita luokan 1, 2 ja 3 käsittelylaitosten, lemmikkieläinten ruokia valmistavien laitosten, turkiseläimille rehua valmistavien laitosten (keräyskeskukset, rehusekoittamot), varastointilaitosten sekä eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetusten osalta. Luokan 2 laitoksiin kuuluvat myös turkiseläinruhoja käsittelevät laitokset. Luokan 1, 2 ja 3 käsittelylaitoksilta sekä lemmikkieläinten ruokia valmistavilta laitoksilta edellytetään hyväksyntää ja keräyskeskuksilta sekä rehusekoittamoilta rekisteröintiä.

Evira ohjaa kansainvälisestä liikenteestä peräisin olevien ruokajätettä käsittelevien toimijoiden valvontaa. Näitä toimijoita ovat ruokajätehuollosta satamissa, lentokentillä ja varikoilla vastaavat tahot, jätteen keräily- ja kuljetusliikkeet sekä kaatopaikat ja polttolaitokset. Valvonnan toimeenpanosta vastaavat aluehallintovirastot.

Hyväksytyjä ja rekisteröityjä laitoksia tarkastetaan vuosittaisen suunnitelman mukaisesti. Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien toimijoiden tarkastukset tehtiin suunnitelman mukaisesti (taulukko 4). Lemmikkieläinten ruokia valmistaviin laitoksiin tehtiin suunniteltua enemmän tarkastuksia, koska vuoden 2012 aikana hyväksyttiin viisi uutta laitosta. Sivutuoteasetuksen mukaisesti valvottavia rehuvarastoja tarkastettiin viisi. Eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetustarkastukset olivat pääosin raato-keräilyautojen tarkastuksia.

Taulukko 4. Rehualan toimijat eri sektoreilla; suunnitellut ja suoritettut tarkastukset vuonna 2012.

tarkastuskohde	toimijoiden määrä	tarkastukset suunnitelma	tarkastukset toteuma	%
Rehujen valmistajat (rehuaineet, rehuseokset, lisäaineet, esiseokset), ml. maitoalan laitokset	333	65	53	82
Hyväksytyt rehun lisäaineiden maahantuojat ja/tai välittäjät	22	14	12	86
Varastointiliikkeet (muu kuin sivutuote)	137	11	15	136
Tuotantoeläinten rehuja myyvät vähittäiskaupat	n. 650	30 (ELYt)	24	80
Maitoalan laitokset	34	7	5	71
Kuljetusliikkeet, joiden toiminta edellyttää hyväksyntää	26	1	3	300
Kuljetuskalustot/valtuutettujen tarkastajien suorittamat tarkastukset	365	100*/30-40**	107/13	107/43
Sivutuoteasetuksen mukaisesti valvottavat rehuvarastot (luokan 1, 2 ja 3 eläimistä saatavat sivutuotteet)	12	5	5	100
Turkiseläimille rehua valmistavat rehusekoittamot	12	7	8	114
Keräyskeskukset (ei teurastamon yhteydessä)	5	4	4	100
Käsittelylaitokset (luokan 1, 2 ja 3)	10	6	8	133
Lemmikkieläinten ruokia valmistavat laitokset	28	10	15	150

* irtorehuihin kohdistuvat tarkastukset

** eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetuksiin kohdistuvat tarkastukset

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Rehualan alkutuotannon toimijat (tilavalvonta)

Todetut puutteet on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5. Todetut puutteet rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnassa 2012.

Todettu säännöstenvastaisuus	tilat/näytteet, määrä
Rehuissa todettiin tuholaisia, jyr sijän tai linnun ulostetta, jyr sijän karvoja, höyheniä, hukkakauraa ja/tai torajyviä	40
Tila ei ole rekisteröitynyt rehualan toimijaksi	10
Tila ei ole rekisteröitynyt kalajauhollisen täydennysrehun käyttäjäksi	3
Tila ei ole hakenut hyväksyntää kalajauhollisen täydennysrehun käyttöön	1
Kasvinsuojeluaineiden käytöstä ei ole kirjanpitoa	1
Ruokinta-astioiden merkinnöissä ja rehujen säilytyksessä puutteita	1

Rehualan alkutuotannon toimijoiden täydentävien ehtojen rehualvonnassa todettiin säännöstenvastaisuuksia kahdella tilalla, mikä on neljä vähemmän kuin edellisenä vuonna. Puutteet liittyvät kasvinsuojeluainekirjanpitoon (0 %:n laiminlyönti) sekä eri eläinlajien ruokinta-astioiden merkintöihin ja rehujen erillään pitoon sekatilalla, joka käyttää käsiteltyä eläinvalkuaista sisältävää rehua (0 %:n laiminlyönti). Hukkakauran esiintyminen tilarehussa johti määräykseen rehuerän jauhamisesta/murskauksesta ennen rehukäyttöä. Hukkakauraa esiintyi kolmessa rehunäytteessä. Kahdesta rehunäytteestä löytyi torajyvää, mutta sen pitoisuus jäi molemmissa näytteissä alle 0,1 %:n, joten rehuerien käyttöä ei tarvinnut kieltää. Tuholaiden esiintyminen johti toimenpidekehotukseen (siilojen ja varastojen puhdistus), mutta ei rehun käyttökieltoon. Tiloilta otetusta 20 rehunäytteestä löydettiin ulostetta, jyr sijän karvoja tai höyheniä, joiden todettiin johtuvan puutteellisesta tuhoeläintorjunnasta.

Tuotevalvonta

Tuotevalvonnassa todettujen säännöstenvastaisuuksien sekä annettujen huomautusten ja toimenpidemääräysten esiintymistiheys on esitetty taulukossa 6. Poikkeamien prosentuaalisiin esiintymistiheyksiin eri vuosina vaikuttavat valvonnan painotukset ja analyysien kohdentaminen eri rehuihin sekä osaltaan ko. analyysihin ohjattujen näytteiden kokonaismäärä. Komission asetuksella (EU) N:o 939/2010 on ollut vaikutusta ravitsemuksellisten poikkeamien vähenemiseen. Nykyisellään vain rehun lisäaineiden toleranssien alituksista ja / tai rehun lisäaineiden sallitun enimmäismäärän ylityksistä voidaan huomauttaa.

Taulukko 6. Tuotevalvonnassa todettujen säännöstenvastaisuuksien sekä annettujen huomautusten ja toimenpidemääräysten esiintymistiheys laskettuna prosentuaalisena määränä analysoiduista näytteistä kussakin analyysiryhmässä v. 2012.

Todettu säännöstenvastaisuus	2009 (%)	2010 (%)	2011 (%)	2012 (%)
Aminohappo-, sokeri-, hera- tai tärkkelyspoiskeamat	18,2	-	-	-
Dioksiinit ja dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet ja indikaattori-PCB-yhdisteet	-	0,0	0,0	0,0
Hivenainepoiskeamat	21,4	17,4	12,4	2,6
Kivennäisainepoiskeamat	16,3	10,4	11,3	3,9
Kasvipäriset epäpuhtaudet ja tuholaiset	10,6	19,8	22,4	10,7
Kokkidiosaatti-, antibiootti- ja/tai muut lääkkeenkal-	2,8	1,9	2,7	1,8

taiset aineet rehun lisäaineina tai niiden jäämät				
Lääkerehut ja niiden jäämät	7,1	0,0	14,3	25
Maaeläinperäinen aines tai kalajauho	0,9	1,6	0,0	0,0
Melamiini	0,0	0,0	0,0	19,0
Mykotoksiinit	0,0	0,0	0,0	0,3
Pakkausmerkintäpuutteet ¹⁾	12,7	12,4	14,2	7,3
Muut analyysit mm. propyleeniglykoli	-	-	-	0,0
Pääravintoainepoikkeamat	7,7	10,7	8,4	6,2
Raskasmetallit	0,0	0,8	0,0	0,0
Salmonella tai muut mikro-organismit	0,6	0,4	0,2	0,2
Vitamiinipoikkeamat	6,8	34,4	40,3	24,2

1) Pakkausmerkintäpuutteiden esiintymistiheys on tässä esitetty suhteutettuna viranomaisnäytteenoton kohteena olleiden rehuerien yhteismäärään valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa

Viranomaisnäytteenoton yhteydessä kielletyt rehuerät ja rehuerät, joihin kohdistui käyttöä rajoittavia määräyksiä ajanjaksolla 1.1. - 31.12.2012, on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Viranomaisnäytteenoton yhteydessä kielletyt rehuerät ja rehuerät, joihin kohdistui käyttöä rajoittavia määräyksiä 1.1. - 31.12.2012.

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erien/ tap. lkm	Todettu säännösten- vastaisuus	Toimenpiteet
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehui- neet: rapsirouhe	2 erää	<i>Salmonella Agona</i> , <i>Salmonella Tennessee</i> viranomaisnäytteenotto	Ehdollinen kieltö, käsitte- ly, uusintanäytteenotto ja –analyysit.
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehui- neet: luomurapsipuriste	1 erä	<i>Salmonella Livingstone</i> , viranomaisnäytteenotto	Ehdollinen kieltö, käsitte- ly, uusintanäytteenotto ja –analyysit. Käyttö tavan- omaisena rapsina
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehui- neet: soijarouhe	2 erää	<i>Salmonella Havanna</i> , <i>Salmonella Mbandaka</i>	Ehdollinen kieltö, käsitte- ly, uusintanäytteenotto ja –analyysit
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehui- neet: soijarouhe GMO	1 erä	<i>Salmonella Agona</i>	Ehdollinen kieltö, käsitte- ly, uusintanäytteenotto ja –analyysit
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehui- neet: vehnärankki	1 erä	<i>Salmonella Amsterdam</i>	Ehdollinen kieltö, käsitte- ly, uusintanäytteenotto ja –analyysit (salmonella tod. toimijan laadunvarmistuksessa)
Sisämarkkina- kauppa	Kalajauho	1 erä	<i>Salmonella Senftenberg</i>	Ehdollinen kieltö, käsitte- ly, uusintanäytteenotto ja –analyysit (salmonella tod. toimijan laadunvarmistuksessa)
Maahantuonti	Kasviperäiset rehui- neet: rapsirouhe	2 erää	<i>Salmonella Tennessee</i>	Ehdollinen kieltö, käsitte- ly, uusintanäytteenotto ja –analyysit
Kotimainen valmistus	Rahtiseos tilalle: elintar- viketuotantoeläinten rehut	1 erä	<i>Salmonella Typhimurium</i>	Ehdoton kieltö, jatkonäyt- teenotto ja –analyysit. Salmonellaa ei todettu rahtisekoittajan eikä tilan jatkonäytteenotossa.
Kotimainen valmistus	Rehuseokset jyräjille	1 erä	Elävät tuholaiset	Ehdollinen kieltö ja puh- distusmääräys, selvitys- ja toimenpidemääräys sekä seurantanäytteenot- to ja -analyysit
Kotimainen valmistus	Rehuseokset: elintarvi- ketuotantoeläinten re- hut, broilerin rehut	1 erä	Monensiinin jäämän suu- rimman sallitun pitoisuu- den ylitys herkkien eläin-	Ehdoton kieltö, takaisin- vetomääräys, selvitys- ja toimenpidemääräys sekä

			ten rehussa	seurantanäytteenotto ja -analyysit.
Kotimainen valmistus	Rehuseokset: elintarviketuotanto-eläinten rehut, kalkkunoiden rehut	1 erä	Monensiinin jäämän suurimman sallitun pitoisuuden ylitys herkkien eläinten rehussa	Ehdoton kieltä, takaisinvetomääräys, selvitys- ja toimenpidemääräys sekä seurantanäytteenotto ja -analyysit.
Kotimainen valmistus	Rehuseokset: elintarviketuotanto-eläinten rehut, sian rehut	1 erä	Tyloosiinin jäämiä eiläkerehussa	Ehdoton kieltä, takaisinvetomääräys, selvitys- ja toimenpidemääräys sekä seurantanäytteenotto ja -analyysit
Markkina- valvonta	Lemmikkieläimille tarkoitetut eläinperäiset rehuaineet (kuivatut sivutuotteet), puruluut	3 erää	<i>Enterobakteerit</i>	Ehdollinen kieltä ja takaisinvetomääräys
Markkina- valvonta	Lemmikkieläimille tarkoitetut eläinperäiset rehuaineet: lampaan korvat, sonnin suti	2 erää	<i>Salmonella Newport, Salmonella Give, Salmonella Indiana, Salmonella Dublin</i>	Ehdollinen kieltä ja takaisinvetomääräys
Markkina- valvonta	Rehuseokset ulkolinnuille tai jyrtsijöille	4 erää	Hukkakaura	Ehdollinen kieltä ja takaisinvetomääräys
Markkina- valvonta	Kasvipäriset rehuaineet: auringonkukan siemenet	5 erää	Hukkakaura	Ehdollinen kieltä ja takaisinvetomääräys
Markkina- valvonta	Kaura tai siemenseos jyrtsijöille	2 erää	Elävät tuholaiset	Ehdollinen kieltä ja takaisinvetomääräys
Markkina- valvonta	Täydennysrehut hevosille	2 erää	Sisältää lisäainetta, jota ei ole EU:ssa hyväksytty	Ehdoton kieltä (1 kpl) koskien seuraavia tuonti-eriä
Tilavalvonta	Kaura	2 erää	Hukkakaura	Ehdollinen kieltä
Tilavalvonta	Ohra	1 erä	Hukkakaura ja jyrtsijän ulosteet	Ehdollinen kieltä
Monitorointi	Kasvipäriset rehuaineet: kaura	1 erä	Tilan kaurassa okratoksiini A:n suositusarvon ylitys	Ehdoton kieltä ja hävitysmääräys
Yhteenveto		36	erää	6 ehdotonta kieltä ja 29 ehdollista kieltä
Yhteensä		36	erää	35 kieltä ja määräystä

Mikrobiologisten haittojen esiintyminen

Yhdeksän kasvipärisen rehuaine-erän ja yhden kalajauhoerän markkinoille saattaminen kiellettiin sisämarkkinatuonnin tai maahantuonnin yhteydessä salmonellan vuoksi (taulukko 7). Erät edustivat yhteensä 21 miljoonaa kiloa rehuaineita (2012 22,7 miljoonaa kiloa, 2011 12,5 miljoonaa kiloa). Kaikki erät käsiteltiin salmonellabakteerien tuhoamiseksi ja hyväksyttiin käyttöön uusintänäytteenotossa saatujen negatiivisten salmonellatulosten jälkeen. Luomurapsipuriste-erä käytettiin käsittelyn jälkeen tavanomaisten rehujen valmistukseen.

Kotimaisten elintarviketuotantoeläinten rehujen valmistuksen valvonnan näytteenottoa oli tehostettuna kuudessa valvontakohteessa. Tämä johtui toimijan laadunvarmistusnäytteissä todetuista salmonelloista tai suuresta tuotantomäärästä. Lisäksi rehualan toimijat lisäsivät valvontakohteissa omien laadunvarmistusnäytteidensä määriä. Valmistuksen valvonnan yhdessä tuotantoympäristönäytteessä todettiin salmonellaa. Yhdessä rahtisekoittajan rehuseosnäytteessä todettiin salmonellaa. Jatkokutkimuksissa rahtisekoittajalta ja tilalta otetuista näytteistä ei todettu salmonellaa.

Salmonellapositiivisia rehueriä todettiin markkina-
valvonnassa kaksi kpl (taulukko 7), mikä oli edellisiin vuosiin verrattuna vähän (2011 positiivisia näytteitä oli kaksi kpl ja 2010 10 kpl). Elämistä saatavissa, lemmikkieläinten ruoaksi tarkoitetuissa sivutuot-

teissa todettiin lisäksi kolmessa tapauksessa enterobakteereja enemmän kuin lain-säädäntö sallii.

Maaeläinperäinen aines

Tuonnin yhteydessä tutkittiin 100 kalajauhoerää kielletyn käsitellyn eläinproteiinin, lähinnä lihaluujauhon, toteamiseksi. Maaeläinperäistä ainesta ei todettu.

Kotimaisen valmistuksen valvonnassa elintarviketuotantoeläimille valmistetuista mä-rehtijäin rehuista ei todettu mikroskopoinnissa maaeläinperäistä ainesta tai kalajau-hoa. Vastaavasti myöskään muille kuin märehittäjille tarkoitetuista elintarviketuotan-toeläinten rehuista ei todettu maaeläinperäistä ainesta.

Haitalliset ja kielletyt aineet sekä muut poikkeamat

Kokkidiostaatteja rehun lisäaineena käyttäviltä kotimaisilta rehutehtailta otettiin val-vontasuunnitelman mukaisesti näytteitä rehuista kokkidiostaattien jäämäanalyyseja varten (taulukko 3). Monensiinin jäämiä todettiin yhdessä kalkkunanrehun valmistus-erässä ja yhdessä broilerinrehun valmistuserässä (2 eri valvontakohdetta). Rehunäyt-teet otettiin toinen kokkidiostaattirehujen valmistuksen jälkeen ja toinen kokkidiostaatti-rehujen lastauksen jälkeen heti seuraavasta ei-kokkidiostaattirehujen valmistuserästä. Rehuerät kiellettiin ja määrättiin poistettavaksi markkinoilta. Rehualan toimijoille an-nettiin toimenpidemääräykset saattaa kokkidiostaattien jäämät hallintaan rehujen val-mistuksessa.

Lääkerehujen valmistavilta rehutehtailta otettiin neljä näytettä (tavoite viisi) rehuista lääkerrehujen jäämäanalyyseja varten ja lääkerrehuista kahdeksan näytettä (tavoite viisi) (taulukko 3). Yhdessä tylosiinilääkerehujen jälkeen valmistetussa porsasre-huerässä todettiin tylosiinin jäämiä. Rehuerä kiellettiin ja määrättiin poistettavaksi markkinoilta. Rehualan toimijalle annettiin toimenpidemääräys saattaa lääkerrehujen jäämät hallintaan rehujen valmistuksessa.

Mykotoksiinien seurannassa yhdessä tilalta otetusta viljaerästä (kauraa) todettiin ok-ratoksiini A:ta yli komission suositusarvon. Rehuerä kiellettiin ja annettiin hävitysmää-räys. Muiden mykotoksiinien, raskasmetallien, dioksiinien ja dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden, kasvinsuojeluaineiden tai kiellettyjen aineiden osalta ei viranomais-näytteiden analyyseissa todettu säännöstenvastaisuuksia.

Kolmessa tiloilta otetussa viljanäytteessä havaittiin hukkakauraa. Yksi näytteistä otetiin reklamaation takia ja siinä havaittiin myös runsaasti jyräjän ulostetta. Kaksi vain hukkakauraa sisältänyttä erää määrättiin jauhattavaksi/murskattavaksi ennen rehu-käyttöä. Hukkakauraa ja jyräjän ulostetta sisältänyt rehuerä toimitettiin poltettavaksi. Lisäksi valmistuksen valvonnassa todettiin yhdessä jyräjänrehussa eläviä tuhohyön-teisiä. Erä kiellettiin sekä määrättiin poistettavaksi markkinoilta ja puhdistettavaksi.

Markkinoilta otetuista näytteistä markkinointikieltoon asetettiin linnun siemeniä ja siemenseoksia sekä jyräjien siemenseoksia hukkakauran ja/tai elävien tuholaisten vuoksi yhteensä 11 erää (10 erää v. 2011). Yleisimmät puutteet markkinoilta otetuis-sa näytteissä/rehuerissa liittyivät kuitenkin lemmikkieläinten rehujen pakkausmerkin-töihin. Selvät säännöstenvastaisuudet kuten suomen- ja ruotsinkielisten merkintöjen puuttuminen tai erätiedon puuttuminen pakkauksesta määrättiin korjattavaksi.

Erityisesti täydennysrehujen A-,E- ja D-vitamiinipitoisuuksissa oli huomautettavaa suhteessa rehujen merkinnöissä annettuihin vakuusarvoihin, mutta jonkin verran aikai-sempia vuosia vähemmän. Muut säännöstenvastaisuudet rehunäytteissä olivat koko-naisuutena aikaisempien vuosien tasolla ja niitä oli suhteellisen vähän.

Rehujen muuntogeenisyyden valvonta

Kotimaisen valmistuksen näytteet valittiin riskiperusteisesti ja kohteeksi valittiin kuusi-toista tuotantoeläinten rehua. Tutkituista rehuista ei löytynyt säännöstenvastaisia eriä, mutta 13 rehusta todettiin pieniä, merkintärajan alittavia pitoisuuksia EU:ssa hyväksyttyä Roundup Ready soijaa. Näistä ei annettu huomautusta, koska pitoisuudet alittivat merkintärajan ja kyseessä oli EU:ssa hyväksytty muuntogeeninen soija.

Markkinavalvonnassa tutkittiin yksi jyräjän ja yksi koiran täysrehu sekä yksi hevosten täydennysrehu. Rehut oli valmistettu ulkomailla. Näytteitä otettiin tavanomaisista, ns. ei-muuntogeenisiksi merkityistä rehuista, jotka sisälsivät jotakin potentiaalista muuntogeenistä raaka-ainetta, kuten soijaa tai maissia. Yhdestä täysrehusta jyräjälle todettiin 66 % Roundup Ready soijaa. Tästä annettiin merkintähuomautus. Rehu oli valmistettu USA:ssa ja siitä puuttuivat muuntogeenisyydestä ilmoittavan merkinnän lisäksi suomen- ja ruotsinkieliset merkinnät. Koiranruoasta todettiin positiivinen CryIAb –sekvenssi, joka viittaa gm-muunnokseen. Laboratoriolta saatujen tietojen perusteella lähteenä saattoi olla muuntogeeninen riisi. Koiranruoan analysointia jatkettiin ja rehussa käytetyn riisin alkuperää selvitettiin maahantuojan kanssa. Koiranruoan valmistukseen käytetty riisi oli maahantuojan selvityksen perusteella hankittu Italiasta. Evira ei antanut huomautusta koiranruoasta, koska CryIAb-sekvenssin lähde ei selvinnyt.

Rehualan toimijat

Tarkastuksissa todetut puutteet ja niiden perusteella rehualan toimijalta edellytetyt toimenpiteet on luokiteltu kolmeen luokkaan siten, että ensimmäisen luokan puutteet ovat vakavimpia ja kolmannen luokan puutteet ovat lievimpiä. Lisäksi on annettu kehitysehdotuksia toiminnan parantamiseksi. Taulukon 8 mukaisesti toimenpiteitä edellytettiin ja kehitysehdotuksia annettiin yhteensä 354. Vuonna 2010 vastaava luku oli 429 ja vuonna 2011 401. Vakavia puutteita ei ollut ja eniten oli lieviä puutteita ja kehitysehdotuksia. Evira on asettanut edellytetyille toimenpiteille määräajat. Yhden rehualan toimijan rekisteröinti keskeytettiin rehuseosten valmistuksen osalta, koska rehuhygienia-asetuksen vaatimukset eivät täyttyneet. Toinen valmistaja sai tärkeimmät puutteet korjattua rekisteröinnin keskeytystä koskevassa kuulemisvaiheessa. Taulukko 8 ei sisällä vähittäiskauppojen, kuljetusvälineiden tai eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien/varastoivien toimijoiden tarkastuksissa todettuja puutteita eikä Venäjän vientiin liittyvissä tarkastuksissa todettuja puutteita. Venäjän vientitarkastuksissa otettiin käyttöön oma lomake.

Valtuutettujen tarkastajien suorittamissa kuljetusautojen tarkastuksissa havaittiin eniten ajopäiväkirjoihin liittyviä puutteita. Ajopäiväkirjoissa on siirrytty ATK-järjestelmiin, mikä selittää ajopäiväkirjojen puuttumisen autoista. Lastaustilojen siisteys oli edellisen vuoden tasolla. Huomautuksista suuri osa koskee liemirehujen kuljetuksia (säiliö ei tyhjene täysin). Pressujen siisteyteen/kuntoon liittyvät puutteet vähenivät edelliseen vuoteen verrattuna (Taulukko 9).

Taulukko 8. Tarkastuksissa todetut puutteet (taulukon 4 rivit 1 – 3).

Puutteen tyyppi	luokka 1	luokka 2	luokka 3	Kehitysehdotukset
Raaka-aineet (hankinta, vastaanotto)	0	12	11	6
Tilat ja laitteet (kunto, soveltuvuus, siisteyshavainnot)	0	0	9	8
Tuotannon tukijärjestelmät (puhtaanapito, kunnossapito, kalibroinnit, tuholaisstorjunta, ohjeet, kirjaukset)	0	6	29	39
Henkilöstö (organisaatiokaavio, vastuut, koulutus)	0	1	5	21

ml. HACCP-koul.)				
Laadunvarmistus (näytteenotto, tutkimukset)	0	11	18	28
Kuljetus	0	1	1	4
Tietojen kirjaaminen (raaka-aineet, valmistus, toimitukset)	0	3	15	10
Valitukset ja takaisin veto	0	1	12	15
HACCP	0	14	19	17
Pakkausmerkinnät (myös saateasiakirjat)	0	7	24	7
Yhteensä	0	56	143	155

Taulukko 9. Kuljetusautojen tarkastuksissa havaitut puutteet 2012 (sisältäen eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetukset). Suluissa vuoden 2011 luvut.

Puutteiden luonne	Puutteita, kpl (v. 2011)	Osuus tarkastetuista, % (v. 2011)
Puhdistuskirjanpito	13 (17)	11 (14)
Tarkastuskortti puuttui	8 (13)	7 (11)
Lastaustilojen siisteys	14 (14)	12 (12)
Ajokirjanpito	39 (17)	33 (11)
Pressujen siisteys/kunto	9 (13)	8 (12)
Yhteensä	83 (74)	

Valvonnassa todetut säännöstenvastaisuudet liittyivät pääasiassa laitosten toimintaan, mutta jossain määrin myös niiden rakenteellisiin olosuhteisiin. Rehutehtaiden tarkastuksissa kiinnitettiin erityistä huomiota HACCP-järjestelmiin, laadunvarmistusnäytteenottoon salmonellan ja muiden haitallisten aineiden toteamiseksi sekä poikkeustilanteisiin varautumiseen.

HACCP-järjestelmissä, laadunvarmistuksessa, merkinnöissä ja saateasiakirjoissa sekä ohjeistuksessa todettiin puutteita. Vaara-analyysin ja kriittisten hallintapisteiden järjestelmissä (HACCP) oli puutteita etenkin pienten toimijoiden kohdalla. Laadunvarmistuksen puutteita olivat esimerkiksi puuttuvat vastaanäytteet ja riittämätön näytteenotto sekä näytteiden tutkiminen. Seostasaisuskokeissa ja jäämäkokeissa sekä kokkidiostaatti- ja lääkejäämien hallinnassa todettiin jonkin verran puutteita. Osa pienistä valmistajista ei ottanut lainkaan näytteitä salmonellatutkimuksia varten. Pakkausmerkintäpuutteita oli erityisesti rehuaineiden kohdalla. Takaisin vetojen ohjeistus ja toiminnan ohjeistus erilaisissa poikkeustilanteissa puuttui useilta toimijoilta. Kuljetusliikkeiden hakiessa hyväksyntää toiminnalleen todettiin hakuvaiheessa lähinnä HACCP-suunnitelmiin liittyviä puutteita.

Tarkastusten perusteella etenkin rehuseosten valmistajat ovat valmistautuneet hyvin uuden toiminnanharjoittaja-asetuksen kuumennuskäsittelyvaatimuksiin ja pakollisista tuotantoympäristönäytteenottoa koskeviin vaatimuksiin. Tarkastuskäynneillä todettujen puutteiden lisäksi toimijoiden omassa laadunvarmistuksessa tai muulla tavoin tuli esille joitakin säännöstenvastaisuuksia, joiden johdosta Evira ryhtyi toimenpiteisiin.

Luomurehutoimijoiden tarkastusten perusteella huomautuksen toiminnassaan sai n. 40 % toimijoista. Huomautukset liittyivät pääasiassa puuttuviin asiakirjaselvityksiin ja kuvauksiin alihankintana teetetystä työstä sekä puutteisiin laadunvarmistusjärjestelmässä, kirjanpidossa ja rehujen merkinnöissä. Määräaikaaisia markkinointikieltoja annettiin yksi, joka myöhemmin peruutettiin. Huomautusten lisäksi Evira antoi toimijoille kehitysehdotuksia.

Tuotantoeläinten rehua myyville vähittäiskaupoille annetut huomautukset kohdistuivat tuoholaistorjuntaohjelman puuttumiseen, vanhentuneeseen rehuun, rehujen erätunnisteiden puuttumiseen, toimijan rekisteröimättömyyteen sekä puuttuviin suomen- ja ruotsinkielisiin pakkausmerkintöihin.

Eläimistä saatavat sivutuotteet (ei kuljetuskalusto eikä maitoalan laitokset)

Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien laitosten tarkastuksissa puutteiden luokittelussa on käytetty kohdassa rehualan toimijat esitettyä tapaa.

Taulukko 10. Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien toimijoiden tarkastuksissa todetut puutteet.

Tarkastettava toimija	Tarkastusten määrä (kpl)	Luokan 1 puute	Luokan 2 puute	Luokan 3 puute (+ kehitysehdotukset)
Luokan 1 käsittelylaitos	1	0	0	1+1
Luokan 2 käsittelylaitokset	5	0	4	4+1
Luokan 3 käsittelylaitokset	2	0	1	1+0
Rehusekoittamot	8	0	2	19+9
Keräyskeskukset	4	2	2	3+2
Lemmikkieläin ruokia valmistavat laitokset	15	2	14	17+10
Rehujen varastointilaitos (sivutuote)	5	0	2	1

Sivutuotteita rehukäyttöön prosessoiviin tai varastoiviin laitoksiin tehtiin yhteensä 40 tarkastusta. Luokan 1 puutteita havaittiin neljä, luokan 2 puutteita 25 ja luokan 3 puutteita 46. Kehitysehdotuksia annettiin yhteensä 23. Havaitut puutteet liittyivät omavalvontasuunnitelmiin, HACCP-järjestelmiin, kaupallisiin asiakirjoihin, sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden merkitsemiseen, kirjanpitoon (puhdistus, perehdytys, mittalaitteiden kalibrointi), epäsiisteyteen, pakkausmerkintöihin, näytteenottoon ja näytteiden analysoimiseen sekä rakenteisiin. Em. puutteita luokiteltiin sekä luokan 2 että luokan 3 puutteiksi puutteen laajuudesta riippuen. Teurastamojen yhteydessä olevien keräyskeskusten valvonta siirrettiin kokonaisuudessaan tarkastuseläinlääkäreille vuoden 2012 alussa. Tarkastuseläinlääkäreiden keräyskeskuksissa suorittama valvonta otettiin rehu- ja lannoitevalvontayksikön auditointisuunnitelman piiriin. Tällä toimenpiteellä vähennettiin päällekkäistä valvontaa.

Luokan 1 puutteita kirjattiin neljä kappaletta, mikä on selvästi enemmän kuin edellisenä vuotena (0 kpl). Kaikki luokan 1 puutteet liittyivät lopputuotteiden mikrobiologisten analyysien täydelliseen laiminlyöntiin. Kahdella näistä laiminlyönneistä oli jo ehtinyt olla suoria vaikutuksia tuoteturvallisuuteen. Luokan 2 ja 3 puutteet liittyivät omavalvontaan ja HACCP-järjestelmään (yleisin puute), kirjanpitoon (mm. pesut, tuotanto, kalibroinnit, kylmätilojen lämpötilaseuranta), sivutuoteluokkien merkitsemiseen ja kaupallisiin asiakirjoihin. Havaitut puutteet noudattavat aikaisempien vuosien linjaa.

3.2 Puutteiden analyysi

Rehualan alkutuotannon toimijat

Rehualan alkutuotannon toimijan laiminlyönti kasvinsuojeluaineiden käyttökirjanpidossa vaikuttaa elintarviketurvallisuuteen kasvinsuojeluaineiden käytön jäljitettävyyden kautta. Yhdeltä valvotulta tilalla puuttui koko kirjanpito kasvinsuojeluaineiden käytöstä, mutta viljelijä pystyi suullisesti kertomaan kasvinsuojeluaineiden käytöstä ja korjaamaan puutteen määrääjassa. Tästä ei aiheutunut vaaraa elintarviketurvallisuuteen.

delle. Yhdellä tilalla oli vähäisiä puutteita eri eläinlajien ruokinta-astioiden merkinnöissä sekä rehujen varastoinnissa. Tila pystyi korjaamaan puutteet määräajassa, eikä vaaraa elintarviketurvallisuudelle aiheutunut.

Toiminnan rekisteröimiseen liittyvissä laiminlyöntitapauksissa vaara elintarviketurvallisuudelle oli vähäinen, koska tilat olivat joka tapauksessa tulleet valvontaotokseen, ja rekisteröinti tehtiin nopeasti.

Maatiloilta otetuista rehunäytteistä todettu maaeläinperäinen aines ei aiheuttanut vaaraa eläimille tai elintarviketurvallisuudelle, koska riskinarvioinnin perusteella kyseessä oli jyrksijöistä ja linnuista johtuva satunnainen tapaus. Tuholaisten esiintyminen rehussa ei ole suoranainen riski elintarviketurvallisuudelle, mutta esimerkiksi lemmikkieläinten rehussa olevat tuholaiset voivat siirtyä elintarvikkeisiin kotitalouksissa. Hukkakauran leviäminen rehujen mukana ei ole riski elintarviketurvallisuudelle eikä ihmisten tai eläinten terveydelle, mutta se on riski tehokkaalle kasvinviljelylle.

Kasvinsuojeluainekirjanpidon ja eri eläinlajien ruokinta-astioiden merkintöjen sekä rehujen varastoinnin puutteet johtuivat toimijan toiminnasta. Maaeläinperäinen aines, joka ei ole rehuperäistä, joutuu rehuun sattumanvaraisesti joko sadonkorjuun yhteydessä pellolla tai varastoinnin aikana, ja sen ehkäisemiseen on toimijan vaikea vaikuttaa muilla omilla toimenpiteillään kuin tuhoeläintorjunnalla. Tuholaisten, ulosteen ja hukkakauran esiintymistä rehuissa toimija voi torjua, mutta toimenpiteistä huolimatta niiden esiintyminen rehuissa on mahdollista.

Tuotevalvonta

Salmonellan esiintyminen rehuissa on riski sekä elintarvikkeiden turvallisuudelle että eläinten ja ihmisten terveydelle. Salmonellaa sisältäneet tuontivalvokaisrehut käsiteltiin ennen rehujen päättymistä rehuseosten valmistukseen tai muuhun käyttöön. Lemmikkieläinten rehuissa todetut salmonellat eivät aiheuta suoraa vaaraa elintarviketurvallisuudelle, mutta ovat riski lemmikkien ja ihmisten terveydelle ja voivat aiheuttaa tuotantotilojen saastumista maatiloilla. Yhtään tapausta ei tullut tietoon lemmikkieläinten rehujen salmonellan ja ihmisten terveyden tai maatilasalmonellatapausten välillä.

Haitallisten aineiden, kuten esim. raskasmetallien, kertymät eläimiin ja sitä kautta eläimistä saataviin elintarvikkeisiin ovat riski sekä eläinten että ihmisten terveydelle. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden osuus ihmisten ja etenkin lasten ja nuorten ruokavaliossa voi olla merkittävä. Haitallisista aineista on myös eniten haittaa kasvuvaiheessa oleville eläimille ja toisaalta pienille eläimille.

Käytettäessä hyväksytyjä rehun lisäaineita kokkidiostaattirehujen valmistukseen tai lääkkeen tehoaineita lääkerehun valmistukseen voi tuotantoprosessissa tapahtua väistämättömiä tuotantoteknologisia tehoaineiden jäämien siirtymiä seuraaviin rehujen valmistuseriin. Tämä jäämien siirtymä ns. ”carry over” rehuissa voi aiheuttaa vaaraa elintarviketurvallisuudelle. Enimmäismääriä suuremmat hivenaine- ja vitamiinipitoisuudet rehussa voivat lisätä yliannostuksen vaaraa kuluttajille ja eläimille, mutta pienemmät määrät puolestaan voivat aiheuttaa ravintoaineiden puutosta. Pääravintoaineiden poikkeamat rehuissa johtavat eläinten ravitsemuksen epätasapainoon ja voivat aiheuttaa hyvinvoinnin ja tuotannon menetyksiä. Yhtään tapausta rehujen ravintoaineisiin liittyvien laiminlyöntien ja eläinten sairastumisten välillä ei tullut tietoon.

Salmonellan esiintyminen erityisen riskialttiiden rehujen tuontierissä ei liittynyt kotimaassa toimivien rehualan toimijoiden puutteellisuuksiin ja rehualan toimijat osoittivat vastuullisesti noudattavansa Eviran edellyttämiä tuontieriin liittyviä toimintatapoja sekä Eviran antamaa ohjeistusta.

Säännöstenvastaisuuksien moninaisuudesta johtuen myös syyt poikkeamiin ovat ta-pauskohtaisia.

Rehualan toimijat mukaan lukien eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät toimijat

HACCP-järjestelmien puutteet voivat johtaa siihen, että osa vaaroista jää huomioimatta eikä vaaroja hallita tehokkaasti. Laadunvarmistuksen puutteet voivat johtaa siihen, että esim. salmonella ja muut haitalliset aineet jäävät rehuista toteamatta. Merkintöjen puutteet voivat aiheuttaa sekaannusta rehujen valmistuksessa tai käytössä, joskaan varsinaisia turvallisuuden kannalta vakavia tapauksia ei tullut esille.

Puutteelliset siivouskäytännöt ja tuotanto- ja varastotilojen huono kunto lisäävät tuhoeläinten ja sitä kautta tautien leviämisen riskiä.

Eläimistä saatavien sivutuotetoimijoiden tarkastuksissa havaitut vakavimmat puutteet koskivat selviä laiminlyöntejä tai kokonaan puuttuvia tuoteturvallisuuteen vaikuttavia asioita, laitosten riittämätöntä hygieniatasoa sekä puutteita jäljitettävyydessä ja rakenteissa. Omavalvontaan tai HACCP-järjestelmään liittyviä puutteita oli useilla laitoilla. Useita huomautuksia annettiin myös puutteellisista merkinnöistä sivutuotteiden keräily- ja säilytysastioissa. Lieviä puutteita havaittiin myös kirjanpidossa, kaupallisissa asiakirjoissa ja omavalvontasuunnitelmissä sekä niiden toteuttamisessa.

Eläimistä saatavat sivutuotteet eivät aiheuta suoranaista riskiä elintarviketurvallisuudelle, koska niitä ei ole tarkoitettu elintarviketuotantoeläinten ruokintaan. Niiden rehu-käyttö voi aiheuttaa vaaraa ihmisten, turkiseläinten, koirien ja kissojen terveydelle ja jopa eläintautien leviämisen riskin, jos sivutuotteista valmistettujen rehujen laatu, käsittely ja merkinnät eivät ole asianmukaisia. Puutteelliset merkinnät sivutuotteiden keräysastioissa ja kaupallisissa asiakirjoissa vaarantavat jäljitettävyyden.

Erityisesti pienillä rehualan toimijoilla sekä myös eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevillä toimijoilla ei ole riittävästi asiantuntemusta ja resursseja HACCP-järjestelmien ja laadunvarmistussuunnitelmien laatimiseksi. Rehuasiantuntemusta puuttuu usein myös sellaisilta toimijoilta, jotka eivät ole ensisijaisesti rehunvalmistajia, vaan toimittavat esimerkiksi elintarviketuotannon sivujakeita rehuksi. Monien haitallisten aineiden tutkimusten korkeat hinnat rajoittavat tutkimusten määrää isommillakin toimijoilla. Kustannukset rajoittavat myös sellaisia tila- ja laiteinvestointeja, joilla voitaisiin parantaa rehujen turvallisuutta. Kaikki rehualan toimijat eivät ole riittävästi selvillä lainsäädännön vaatimuksista. Rehu- ja sivutuotelainsäädäntö koetaan usein ras-kaaksi ja vaikeaselkoiseksi.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Komission suorittamat tarkastukset

Komission (FVO) yleisauditoinnissa 5.-7.6.2012 todettiin vuoden 2009 rehulainsäädännön toimeenpanoon liittyvässä tarkastuksessa annetut suositukset loppuun saate-tuiksi. Ns. varautumisauditoinnissa (eläinten hyvinvointi, eläintaudit) ei tullut esille rehuvalvontaan (5.9.2012) liittyviä huomioita eikä suosituksia.

Komission täydentävien ehtojen valvontaa koskevassa tarkastuksessa 11.-15.6.2012 komissio pyysi lisäselvitystä siitä, miksi erikoistuneilla kasvinviljelytiloilla ei valvota rehujen ja elintarvikkeiden turvallisuutta täydentävissä ehdoissa. Vastineessaan Evira ja MMM esittivät substanssivalvontaan, riskiperusteisuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen liittyviä perusteluja sekä sen, että kasvinviljelytiloilla valvotaan kattavasti kasvin-suojeluaineiden käyttöä ja kirjanpitoa. Komission huomio voi kuitenkin johtaa siihen,

että kasvinviljelytilojen täydentävien ehtojen rehuvalvonta joudutaan aloittamaan, mikä lisää resurssitarvetta ELY-keskuksissa ja Evirassa.

Auditoinnit

Auditointeja tehtiin kahdeksan: tarkastajien auditointeja neljä, joista kaksi oli ELY-keskuksen tarkastajien auditointeja (tila- ja markkinavalvonta), yksi gm-näytteenottoa suorittavan valtuutetun tarkastajan auditointi, yksi laitostarkastuksia suorittavan valtuutetun tarkastajan auditointi, keräyskeskuksissa toimivien tarkastuseläinlääkäreiden auditointeja kaksi sekä lisäksi auditoitiin rehunäytteiden raportointi- ja seurantajärjestelmä sekä rehualan alkutuotannon rekisteröintijärjestelmä.

Auditoinneissa tuli esiin pääasiassa kehitysehdotuksia liittyen mm. työolosuhteiden parantamiseen, kouluttautumiseen, ohjeistukseen ja havaintojen kirjaamiseen sekä alkutuotannon toimijoiden rekisteröintilomakkeen F kehittämiseen. Puutteita oli kolme, jotka liittyivät toimijoilta vaadittavien turkisrehun merkintöjen ja pesukirjanpidon valvontaan keräyskeskuksissa sekä tarkastajan kadonneeseen tarkastajakorttiin. Kehitysehdotukset ja puutteet huomioidaan ohjeistuksessa ja koulutuksissa. Tarkastajien ajantasaista tietämystä rehulainsäädännöstä ja sen vaatimuksista tulee kuitenkin pitää yllä jatkuvasti tiedottamalla ja kouluttamalla.

Taulukko 11. Sektorilla suoritettut sisäiset auditoinnit

Auditoinnin kohteena ollut viranomainen	Auditointien määrä	Auditoinnin teema(t)	Keskeiset havainnot
Evira	2	-Tuotevalvonnan raportointi ja seuranta -Rehualan alkutuotannon toimijoiden rekisteröinti	-Uudessa tietojärjestelmässä raportointi on saatu käyttöön viiveellä -F-lomaketta kehitetään siten, että kaikki erilaiset toiminnot voidaan rekisteröidä samalla lomakkeella
ELY-keskus	2	-Rehualan alkutuotannon toimijan valvonta -Rehujen markkinavalvonta	-rehunäytteiden tärkeysjärjestykseen enemmän huomiota -lisää opastusta ja neuvontaa toimijoille tarkastuskäynneillä
Valtuutettu tarkastaja	2	-Gm-rehunäytteenottoa -Laitostarkastus	-työolosuhteissa parannettavaa -HACCP-järjestelmien tarkastus vaatii enemmän aikaa -tarvetta tehdä enemmän havaintoja tuotantotiloissa
Tarkastuseläinlääkäri	2	Keräyskeskuksen valvonta	-lisää panostusta toimijoilta vaadittavien turkisrehun merkintöjen ja pesukirjanpidon valvontaan

Tarkastajien koulutuksesta antamat palautteet

Valtuutettujen tarkastajien koulutus järjestettiin 2.2.2012. Palautetta saatiin 25 tarkastajalta (osallistujia 28) sekä 17 eviralaiselta osallistujalta. Asteikolla 1-6 tarkastajien antaman palautteen keskiarvo oli 4,9 ja eviralaisten 5.2. Palaute oli pääsääntöisesti

positiivista mm. luennoitsijoiden ammattitaitoon ja sisältöön liittyen. Puutteeksi mainittiin vähäinen keskustelu käytännön asioista.

Valtuutettujen rehulaitostarkastajien koulutus järjestettiin 3.2.2012. Tarkastajien antaman palautteen keskiarvo oli 5,1. Kiitosta annettiin tarkastuksia koskevista vinkeistä ja painotuksista sekä antoisista keskusteluista.

ELY-tarkastajien (28 osallistujaa) koulutus järjestettiin videon välityksellä 9.2.2012. Palautteen keskiarvo oli 4,5. Positiivista palautetta sai videokoulutus, koulutusmateriaali, koulutuksen sisältö ja kouluttajien asiantuntemus. Myös sähköpostilla saatu suora palaute on ollut positiivista. Puutteita koettiin olevan koulutusmateriaalin saannissa, koska sitä ei muista hakea koulutuspalvelusta, sekä videoyhteyksissä. Eviran virtuaalihuoneen kapasiteettiongelmiensa vuoksi Varsinais-Suomen ELY-keskusta ei saatu kytkettyä koulutukseen mukaan lainkaan.

Tarkastuseläinlääkäreiden kevään jatkokoulutuspäivät järjestettiin 17.-18.2.2012, missä ohjeet ”keräyskeskusten vaatimukset” ja ”tarkastuseläinlääkärien suorittama valvonta keräyskeskuksissa” sekä näihin liittyvä tarkastuslomake täyttöohjeineen käytiin läpi. Ohjelunonokset toimitettiin tarkastuseläinlääkäreille etukäteen tutustuttaviksi, ja niistä oli mahdollisuus antaa palautetta joko sähköpostitse tai paikanpäällä koulutuksessa. Saatu palaute otettiin huomioon lopullisissa ohjeissa, jotka toimitettiin tarkastuseläinlääkäreille sähköpostitse noin viikko koulutuksen jälkeen.

Luomurehutoimijoita valvoville valtuutetuille tarkastajille järjestettiin koulutusta 16.5.2012. Palautteen keskiarvo oli 6,0. Eryityisesti positiivisena mainittiin koulutuksessa käyty hyvä keskustelu.

Asiakaspalautteet

Laitostarkastuksista kerätään jatkuvasti palautetta rehualan toimijoilta. Palautelomakkeita saatiin 37 kpl (27 kpl v. 2011 ja 31 kpl v. 2010). Palaute on ollut erittäin myönteistä: tarkastajat ovat joko hyvin tai erinomaisen asiantuntevia ja tarkastuksista on ollut toimijoille yhtä lukuun ottamatta hyötyä.

Rehualan toimijoilta tuli yksittäisiä yhteydenottoja liittyen Eviran tekemiin päätöksiin rehunäytteiden vaatimustenmukaisuudesta. Päätöksiä ei kuitenkaan ole ollut tarpeen muuttaa.

Rehualan toimijoilta tuli lukuisia kyselyjä valvonnan näytteisiin ja laitostarkastuksiin liittyvistä laskuista. Pääasiassa on ollut kyse uuden Elmo-tietojärjestelmän käyttöhäiriöistä, kuten esim. siitä, että lasku on lähtenyt järjestelmästä kahteen kertaan.

Muutamia pieniä rehualan toimijain vaatimukset tarkastusmaksujen kohtuullistamisesta, mutta maksuasetus ei anna siihen mahdollisuutta.

Luomurehujen valvontajärjestelmään kuuluville rehualan toimijoilta on tullut palautetta vuosittain tehtävän tuotantotarkastuksen perusmaksusta, joka laskutetaan aina tarkastukseen kuluvan ajan ja päätösmaksun lisäksi. Varsinkin pienet toimijat pitävät vuosittaisista 100 €:n perusmaksuista kohtuuttomana.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen

Evira laati viisi tiedotetta liittyen dioksiinimonitorointi-asetuksen voimaantuloon, tiettyjen säilörehun lisäaineiden poistumiseen markkinoilta, uuden rehualan toiminnanhar-

joittaja-asetuksen voimaantuloon, alihankkijoiden käyttöön luomutuotannossa ja uuteen komission luomuvälvönnän toimeenpanoasetukseen. Ajankohtaistiedotteita julkaistiin vuoden aikana kuusi liittyen edellä mainittuihin tiedotteisiin sekä vuoden 2011 analyysitulosten julkaisuun ja maatilojen rehukirjanpitovaatimuksiin.

Lisäksi on laadittu/päivitetty neljä ulkoista ohjetta ja päivitetty Evira.fi-sivustoja. Evira on seurannut aktiivisesti sähköiseen postilaatikkoon tulevia asiakaskyselyjä, ja v. 2012 aikana vastattiin 305:een (263 v. 2011) rehu- ja sivutuotelainsäädännön aihealueisiin liittyneeseen asiakaspalautteeseen/kysymykseen. Tiedotusväline-ilmoituksia tehtiin 15 kpl ja Maaseudun Tulevaisuus-lehden Viljelijän muistilista –palstalle kirjoitettiin uuden rehualan toiminnanharjoittaja-asetuksen vaatimuksista.

Rehualan toimijoiden koulutusta annettiin turkiseläntilarehustamojen tapaamisessa uudistuneesta valvonnasta sekä vilja-alan yhteistyöryhmän seminaarissa rehualan HACCP-vaatimuksista. ETT ry:n kanssa yhdessä järjestettiin rehuseminaari rehualan toimijoille, erityisesti rehun valmistajille. MMM:n kanssa järjestettiin rehulainsäädäntöseminaari rehualatoimijoille.

Evira osallistui seuraavan oppaan päivittämiseen: Marja Lehto, Pirjo Salminen, Heidi Valtari, Olli Venelampi (toim.); Opas pienteurastamon sivutuotteiden hyödyntämisestä ja hävittämisestä; Ruoka-Suomi teemaryhmän julkaisu 1/2012.

5.2. Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Rehualan alkutuotannon toimijat

Kaikista kohdassa 3.1 kuvatuista säännöstenvastaisuuksista on annettu kirjallinen huomautus ja toimenpidekehoitus tai ehdollinen käyttökielto.

Tuotevalvonta

Kielletyt rehuerät 1.1.2012- 31.12.2012 on esitetty taulukossa 7. Taulukon 7 rehueriin liittyvä tarkempi kuvaus on esitetty kappaleessa 3.1. Näytteissä todettujen säännöstenvastaisuuksien ja seuraamusten yhteenveto on taulukossa 12.

Taulukko 12. Todetut säännösten vastaisuudet ja seuraamukset liittyen viranomaisnäytteenottoon v. 2012

Seuraamus	kpl	% kaikista näytteistä (yht. 8846 n)	% kaikista analyyseistä (yht. 12419 a)
Kirjallinen huomautus (pakkausmerkintähuomautukset 89 kpl ja analyysihuomautukset 189 kpl)	278	3,1	2,2
Kirjallinen toimenpidekehoitus/selvitysvelvoite	11	0,12	0,09
Rehun valmistus-, tuonti-, markkinointi- tai käyttökielto ja määräys, ehdollinen	29	0,3	0,2
Rehun valmistus-, tuonti-, markkinointi- tai käyttökielto, ehdoton	6	0,07	0,05

Taulukkoon 12 sisältyviä viranomaisnäytteenoton rehueriä, joihin liittyi säädösten vastaisuus ja seuraamus, oli v. 2012 yhteensä 242 kpl (2011 yhteensä 283 kpl ja 2010 371 kpl), jotka edustivat 11,4 % (2011 12,4 % ja 2010 13,1 %) kaikista viranomaisnäytteenoton kohteena olleesta 2 115 rehuerästä (2011 2 283 ja 2010 2 822).

Kiellettyjen aineiden toteaminen rehunäytteessä johtaa aina rehuerän valmistus-, tuonti- tai markkinoille saattamiskieltoon. Kielto voi olla ehdollinen, jolloin toimijalla on

mahdollisuus poistaa laatupoikkeama esimerkiksi rehun käsittelyllä, tai ehdoton, jolloin rehulle annetaan hävitysmääräys. Haitallisten aineiden toteaminen johtaa rehun kieltoon silloin, kun niiden määrä ylittää niille lainsäädännössä annetun enimmäispitoisuuden. Rehuerän laimentaminen on kiellettyä. Rehussa ensimmäistä kertaa todettu poikkeama ravintoaineissa ja/tai pakkausmerkinnöissä, rehun lisäaineissa kokkidiostaatteja ja lääkeaineita lukuun ottamatta, johtaa ensin kirjalliseen huomautukseen ja kehoitukseen korjaavista toimenpiteistä. Toistuvat huomautukset tai vakavat puutteellisuudet johtavat rehun valmistuksen tai rehuerän kieltoon.

Rehualan toimijat ml. eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät laitokset

Taulukoissa 8 ja 10 mainitut puutteet on kirjattu tarkastuskertomuksiin ja edellytetyt toimenpiteet valvontapäätöksiin. Luokkien 1, 2 ja 3 puutteiden korjaaville toimenpiteille on asetettu määräajat. Useimmissa tapauksissa toimenpiteiden toteutus todennetaan toimijan lähettämän selvityksen perusteella. Tarpeen vaatiessa valtuutettu tarkastaja tai eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonnan osalta paikallinen valvova viranomais, kuten kunnaneläinlääkäri tai tarkastuseläinlääkäri, on tarkastanut yksittäiset korjaavat toimenpiteet paikan päällä. Korjaavat toimenpiteet tarkastetaan kuitenkin viimeistään seuraavan tarkastuskäynnin yhteydessä. Tarkastuskäyntejä lisätään, jos toiminnassa todetaan paljon puutteita tai ne ovat luonteeltaan vakavia. Yhtään rekisteröintiä tai hyväksyntää ei tarkastuksissa todettujen puutteiden perusteella peruutettu.

Turkisrehusekoittamot ja käsittelylaitokset löysivät salmonellaa useita kertoja omaan laadunvarmistukseensa liittyvässä näytteenotossa tuotantoympäristöstä, raaka-aineista tai valmiista rehuista. Toimijat ilmoittivat löydöksistä Eviralle ja toimittivat poikkeusraportit pääasiassa ajallaan ja asianmukaisesti.

Luomurehutoimijoiden pääsääntöisesti lievät puutteet toimija korjaa itsenäisesti Eviran antaman päätöksen perusteella. Näiden puutteiden korjaaminen tarkastetaan seuraavalla valvontakäynnillä. Joidenkin puutteiden, kuten asiakirjaselvityksen puuttuminen, korjaamiseen ja toimenpiteiden raportoimiseen Evira on antanut toimijalle määräajan.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Evira osallistui kattavasti komission järjestämiin rehuvalvontaan liittyviin koulutuksiin, kuten HACCP-, rehulainsäädäntö-, lääkejäämä-, TSE-asetus-, luomu- sekä riskielintarvikkeiden ja -rehujen kolmasmaatuonnin valvontaan liittyvään koulutukseen. Lisäksi osallistuttiin Suomessa pidettyyn Pohjois- ja Baltian maiden rehuvalvonnan ja sivutuoteyhteistyöryhmän seminaareihin sekä gm-yhteistyöryhmän kokoukseen Islannissa. Muita kansainvälisiä toimintaa tukevia tapahtumia olivat rehun lisäaineisiin liittyvä NB-kokous ja EU:n komission pysyvän eläinravitsemuskomitean kokous.

Valtuutetuille tarkastajille, laitostarkastuksia tekeville valtuutetuille tarkastajille ja ELY-keskusten tarkastajille järjestettiin kullekin ryhmälle omat koulutuspäivänsä helmikuussa. ELY-koulutus toteutettiin videon välityksellä. Luomurehutoimijoita tarkastaville tarkastajille järjestettiin erillinen koulutus toukokuussa. Tullin virkamiehille annettiin koulutusta tullihallituksen järjestämällä rajoituspäivillä. Lisäksi osallistuttiin lihantarkastuseläinlääkäreiden koulutustilaisuuteen.

Valvonnan sisäisiä ja ulkoisia ohjeita laadittiin taulukon 13 mukaisesti.

Taulukko 13. Viranomaisille ja toimijoille annettu ohjeistus.

	2010	2011	2012
Ohjeet toimijoille			

- päivitytetyt/uudet, kpl	8	8	4
Ohjeet viranomaisille			
- päivitytetyt/uudet, kpl	11	5	24

6 VALVONNAN RESURSSIT

Elmo-tietojärjestelmän kehittäminen ja käyttöönotto edellytti edelleen runsaasti Eviran resursseja. Rehuhygieniasetuksen mukaisista suunnitelluista laitostarkastuksista toteutui 90 %, koska mm. luomuvalvontajärjestelmään liittyi toimijoita odotettua enemmän. Näytteenottotavoitetta on vähennetty, koska näytteiden käsittely Elmo-tietojärjestelmässä edellyttää toistaiseksi enemmän aikaa kuin edellisessä tietojärjestelmässä. Näytteenottotavoitteet toteutuivat kaikissa valvontalinjoissa.

Luomurehujen valvontajärjestelmään hyväksyttiin v. 2011 kymmenen ja vuonna 2012 yhdeksän uutta toimijaa. Kasvanut toimijoiden määrä valvontajärjestelmässä lisäsi huomattavasti Eviran tehtäviä luomutoimijoiden vuosittaisen tuotantotarkastusten, päätösten ja fyysisten alkutarkastusten hoitamiseksi. Lisääntyneet tehtävät suoritettiin olemassa olevilla resursseilla.

Eviran rehujaoston tehtäväksi siirrettiin Evirassa työjärjestyksellä 3.7.2012 tarkastuseläinlääkäreiden valvonnan ohjaus keräyskeskusten sivutuotteiden käsittelyn, käytön ja hävittämisen osalta. Lisäksi jaoston tehtäväksi tuli läänineläinlääkäreiden ohjaus käsittelylaitosten ja kansainvälisen ruokajätteen valvonnan osalta sekä kunnaneläinlääkäreiden ohjaus luokan 3 käsittelylaitosten, lemmikkieläinruokalaitosten, rehusekoittamoiden ja tilarehustamoiden osalta. Jaostoon siirtyi myös lajinsisäistä käyttöä turkiseläinten ruokinnassa harjoittavien turkistarhojen valvonnan ohjaus ja tilarehustamoiden rekisteröinti. Edellä mainitut tehtävät hoidetaan nykyisiä resursseja kohdentamalla.

GMO-yhteysviranomaisen tehtävät siirtyivät syyskuun alussa rehujaostosta Eviran siementarkastusyksikön GMO-ylitarkastajalle.

Rehuhygieniasetuksen mukaisista suunnitelluista laitostarkastuksista toteutui 90 %. Sivutuoteasetuksen mukaisen valvonnan osalta laitostarkastukset toteutuivat suunnitellusti. Uusia lemmikkieläinrehulaitoksia hyväksyttiin ja tarkastettiin ennakoitua enemmän. Kuljetusvälineiden tarkastukset toteutuivat suunnitellusti. Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonta toteutui muuten suunnitellusti, mutta yhdessä ELY-keskuksessa kolme tarkastusta jäi tehtäväksi vuonna 2013. Rehujen luomuvalvontajärjestelmään hakeutui runsaasti uusia toimijoita, mutta sekä uusien toimijoiden alkutarkastukset että ”vanhojen” toimijoiden vuosittaiset tuotantotarkastukset toteutuivat.

Valtuutettujen tarkastajien suorittama rehujen kotimaisen valmistuksen samoin kuin ELY-keskusten tarkastajien suorittama markkinavalvonnan näytteenotto toteutui suunnitellusti. Rehujen haitallisten- ja kiellettyjen aineiden ja muuntogeenisyyden valvonnan näytteenotto sekä ELY-keskusten kanssa yhteistyössä tehtävä rehujen ja kasvinsuojeluaineiden täydentävien ehtojen valvonta toteutui suunnitellusti.

7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN

Salmonellan suhteen erittäin riskialttiiden rehujen sisämarkkinakaupan valvonta on osa toimijoiden omaa laadunvarmistusjärjestelmää vuoden 2013 alusta lähtien. Toimijoiden riskiperusteisen näytteenottosuunnitelman ja rehujen kuumennuskäsittelyn valvonta laitospäivillä laajenee uuden toiminnanharjoittaja-asetuksen myötä. Pakollisten tuotantoympäristönäytteiden ottaminen tulee valvottavaksi laitospäivillä sekä valmistajien, varastointilaitosten että kuljetusliikkeiden osalta. Dioksiinimonito-

rointiasetus tulee huomioida valvonnassa. Viranomaisnäytteiden määrä vähenee n. 15 %, mutta näytteistä tehtävien analyysien määrä kasvaa. Venäjän vientiin liittyvien, rehuille asetettujen vaatimusten valvonta vie aiempaa isomman osan laitosvalvonnan resurssista aikaisempiin vuosiin verrattuna. Muuntogeenisten rehunäytteiden määrää on tarkoitus lisätä ja näytteiden analysointi siirtyy Eviraan. Luomurehujen valvontajärjestelmän tietojen siirtäminen Elmo-järjestelmään jatkuu.